

До 90-річчя від дня народження доктора медичних наук, професора, академіка НАМН України Г. В. Бондаря

Ю. В. Думанський¹, В. Ф. Чехун¹, В. Г. Бондар², О. В. Бондар², Р. С. Чистяков²

¹Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України, Київ, Україна

²Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

Час швидкоплинний. Вже минуло 8 років, як немає з нами Григорія Васильовича Бондаря, але почуття втрати з кожним днем все сильніше.

Григорій Васильович Бондар народився 22 квітня 1932 р. у с. Андрієво-Клевцове, нині Іскра, у звичайній родині. Батько — Бондар Василь Іванович — працював на каолійному заводі, мати — Єлизавета Петрівна — займалася домашнім господарством. Дідусь та бабуся були селянами. Дитинство забрала війна, напередодні якої Григорій Бондар встиг закінчити лише 1-й клас. Батько був призваний до армії та відправлений до Сибіру з евакуйованим заводом. Потрібно було допомагати сім'ї, і Григорію доводилося працювати майже однаково з дорослими. Після окупації пішов навчатися одразу до 5-го класу. Екстерном довелося опанувати шкільну програму за кілька років.

На вимогу батька, у 15-річному віці разом зі своєю старшою сестрою Анастасією вступив до Сталінської фельдшерсько-акушерської школи. Навчався із задоволенням, займався легкою атлетикою, волейболом, брав участь у драматичному гуртку. Після закінчення училища працював фельдшером у своїх рідних краях та навчався у середній вечірній школі.

З 1951 по 1957 р. Григорій Бондар — студент Сталінського медичного інституту. Будучи студентом 3-го курсу, захопився хірургією, багато часу проводив на нічних чергуваннях, за будь-якої можливості асистував в операціях, уважно стежив за роботою відомих хірургів — професорів А. І. Чаругіна, І. М. Матяшина, А. М. Ганичкіна, переймаючи їх досвід та навчаючись у них.

Лікарська праця Григорія Васильовича Бондаря розпочалася на посаді хірурга поліклінічного відділення у невеликому містечку, невдовзі він був переведений до обласної клінічної лікарні ім. Калініна ординатором, а за 2 роки призначений завідувачем хірургічного відділення цієї лікарні. Вже тоді практично весь свій час він віддавав роботі, одночасно курирував хірургічну службу шести районів області, часто надавав екстрену допомогу щодо санавіації. При цьому активно займався хірургічною роботою, асистував та виконував самостійно операції на шлунку,

Рис. 1. Григорій Васильович Бондар.

стравоході, товстій кишці, підшлунковій залозі, органах сечовидільної системи. Це був початок становлення Григорія Васильовича як фахівця високої кваліфікації. Один із його пацієнтів написав книгу «Усім смертям на зло», прообразом основного персонажа якої був Григорій Васильович Бондар. За цим сюжетом було знято документальний фільм Київською кіностудією. Назва книги стала девізом всього життя Григорія Васильовича Бондаря. Призначенням для нього в роботі було — жити і допомагати іншим, рятуючи їх від хвороби.

Набуваючи досвіду в хірургічній роботі, майбутній академік вже тоді займався науковими розробками. У 30-річному віці Григорія Васильовича було прийнято на посаду асистента кафедри загальної хірургії медичного інституту.

У 1966 р. він успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за темою «Створення штучного сечового міхура з прямої кишки». Далі його обирають на посаду доцента кафедри хірургічних хвороб стоматологічного факультету (зав. кафедрою, д-р мед. наук, проф. О. М. Бурцев).

Слід зауважити, що онкологія, як спеціальність, викладалася тоді у розділі хірургічних хвороб. Проте, у зв'язку зі зростанням онкозахворюваності, виникла потреба у перегляді навчальної програми для студентів та необхідність викладати онкологію як самостійну дисципліну. У 1967 р. в Донецькому медичному інституті було організовано курс онкології, який пізніше трансформували у самостійну структуру.

Керівником курсу онкології було призначено канд. мед. наук, доцента Бондаря Григорія Васильовича. Клінічною базою став Донецький обласний онкологічний диспансер, в якому, крім обов'язкової роботи, почала швидко розвиватися експериментальна хірургія. У побудованому на території диспансеру виварії розроблялись та виконувались експериментальні хірургічні втручання, потім нові розроблені способи на шлунково-кишковому тракту, сечовому міхурі, пройшовши апробацію, впроваджувались у повсякденну практику. Григорій Васильович брав активну участь у розробці винаходів, виконанні оперативних втручань разом із співробітниками та активно залучав студентів. Результати експериментальних досліджень і клінічних спостережень широко висвітлювалися у журнальних статтях, доповідалися на з'їздах та конференціях, відображалися у раціоналізаторських пропозиціях та авторських свідоцтвах на винахід, неодноразово представлялися на ВДНГ у Москві.

Під керівництвом Г. В. Бондаря вперше у Донецьку були захищені дисертації за фахом «Онкологія»: «Внутрішньочеревна передня резекція прямої кишки при раку з безшовним анастомозом» (Л. В. Зайцева, 1971), «Вибір способу операції при ускладненому перебігу раку прямої кишки» (С. В. Асеева, 1974), «Оцінка ефективності екстирпації прямої кишки з перитонізацією промежнинної рани» (Ю. І. Яковець, 1975).

Результатом експериментальних і клінічних спостережень Григорія Васильовича Бондаря на той час стала його дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук «Використання прямої кишки у відновлювальній хірургії сечового міхура» (1973). Ця робота стосувалася лікування важкого контингенту хворих, які часто отримували відмову у радикальному лікуванні і приречені були внаслідок цього на інвалідність.

У 1974 р. Григорію Васильовичу Бондарю було присвоєно вчений ступінь доктора медичних наук, у 1976 р. він отримав вчене звання професора.

Поступове накопичення досвіду лікування хворих, викладання предмета онкології та збільшення онкозахворюваності водночас стали передумовою розширення навчальної бази для студентів.

19 серпня 1975 р. у Донецькому медичному інституті ім. М. Горького було організовано кафедру онкології, керівником якої по праву став професор Григорій Васильович Бондар. Цією кафедрою він керував протягом усього подальшого життя.

Кафедра онкології з 1999 р. по 2014 р. була опорною в Україні. Співробітниками кафедри під керівництвом Г. В. Бондаря були розроблені програми з онкології для студентів 4, 5, 6-го курсів медичних інститутів та для інтернів; програма з паліативної

медицини та за Болонською системою навчання студентів. Усі вони були затверджені Міністерством освіти України.

За редакцією д-ра мед. наук, проф. Г. В. Бондаря видано 5 підручників з онкології для студентів, інтернів та практичних лікарів. Вперше в Україні видано підручник із паліативної медицини.

За ініціативою «шефа», як його називали усі учні, на гроші, зароблені на комуністичному суботнику у 1987 р., було збудовано та здано в експлуатацію нові корпуси Донецького обласного онкологічного диспансеру. З'явилася можливість відкрити нові лікувальні та діагностичні відділення, облаштувати клініку сучасним обладнанням і технологіями, розширити лікувальну базу навчання студентів та інтернів.

Авторитет професора Г. В. Бондаря як вченого та хірурга сприяв залученню керованих ним колективів кафедри та базової онкологічної установи до участі у Всесоюзних кооперованих дослідженнях, організованих тоді ще Всесоюзним онкологічним центром СРСР.

У 1992 р. онкологічному диспансеру було надано статус Донецького обласного протипухлинного центру. Генеральним директором по праву було призначено д-ра мед. наук, проф. Г. В. Бондаря. Сьогодні онкологічний центр носить ім'я свого засновника, академіка НАМН України Григорія Васильовича Бондаря.

Обласний протипухлинний центр під його керівництвом мав найбільший в Україні досвід лікування хворих із злоякісними пухлинами (щорічно проліковувалося 16–18 тис. пацієнтів; з них 8–9 тис. виконували хірургічні втручання).

За безпосередньою участю Григорія Васильовича (500–600 хірургічних втручань кожного року) було розроблено нові методики операцій. Спосіб стравохідно-тонкокишкового анастомозу, запропонований Г. В. Бондарем, багато років залишається найбільш надійним у відновлювальній хірургії травного тракту. Із застосуванням розроблених у клініці способів резекції шлунку з формуванням антрального жому, з огортанням малої кривизни привідною петлею тонкої кишки, субкардіальної резекції, включенням у процес травлення дванадцятипалої кишки, отримані найбільш ефективні безпосередні, віддалені та функціональні результати.

Основним пріоритетом роботи Григорія Васильовича була первинно-відновлювальна хірургія, зокрема при ускладнених формах раку, із застосуванням розробленого у клініці дуплікатурного анастомозу. У проктологічних відділеннях, де професор Г. В. Бондар оперував майже кожен день, широко використовувалися варіанти сфінктерозберігаючих операцій при раку прямої кишки, що дало можливість звести до мінімуму випадки інвалідазації з приводу черевно-проміжної екстирпації.

Під керівництвом Григорія Васильовича було розроблено та впроваджено у практику методи формування штучного сечового міхура з прямої, сліпої та тонкої кишок, органозберігаючі операції на нирці, показання до паліативної нефректомії та метастазектомії. Знайшло широке застосування використання катетеризації міхурової артерії при проведенні регіонарної хіміотерапії.

Професор Г. В. Бондар велику увагу приділяв і торакальній онкології. Їм була впроваджена методика внутрішньоартеріальної та ендолімфатичної хіміотерапії, що використовується зокрема при кардіоезофагеальному раку, при раку стравоходу, при метастатичному плевриті. У клініці активно застосовувались бронхопластичні операції, зокрема бронхоангіопластичні з резекцією магістральних судин кореня легені та середостіння, також запропоновані модифікації операцій Льюїса та Гарлока, інвагінаційний стравохідно-шлунковий анастомоз, причому з роздільною адаптацією слизової оболонки стравоходу та шлунку; муфтоподібний стравохідний тонкокишковий анастомоз.

Усе це дозволило вже наприкінці 1990-х років вирішити як проблему неспроможності швів анастомозу, так і отримати хороші функціональні результати, можливість харчуватися хворим природним шляхом вже у ранньому післяопераційному періоді.

Активна діяльність лікувального закладу під керівництвом Григорія Васильовича дозволила збільшити частку комбінованих циторедуктивних операцій, абдоміномедіастинальних лімфодиссекцій при раку стравоходу, легень та кардіоезофагеальної ділянки.

З 2002 р. у клініці почало працювати відділення лапароскопічної хірургії, з 2009 р. виконуються малоінвазивні хірургічні втручання із застосуванням ультразвукової навігації: радіочастотна термоабляція пухлин паренхіматозних органів, у мамологічному відділенні вдосконалюються способи внутрішньоартеріальної селективної поліхіміотерапії, використовуються хіміотерапевтичні модифікатори в лікуванні хворих на рак молочної залози, застосовується магнітотерапія.

Взагалі, головним напрямком діяльності академіка Г. В. Бондаря та протипухлинного центру, яким він керував, було широке застосування органозберігаючих реконструктивно-пластичних хірургічних втручань, поліпшення найближчих та віддалених результатів лікування, а його девізом завжди було збереження якості життя хворих як однієї з вимог сучасної онкології. «Хворого треба повернути до звичного способу життя, активної трудової діяльності» (Г. В. Бондар, «Здоров'я України», 2002).

Григорій Васильович уважно стежив за розвитком науки і техніки, досягненнями вчених інших галузей. Так, з 2004 р. у нашій клініці він почав активно застосовувати методику високочастотного «зварювання живих тканин», запропоновану академіком Б. Є. Патоном, що дозволило значно підвищити ефективність та надійність гемостазу, забезпечити абластичність операцій та скоротити їх тривалість.

У 1992 р. за ініціативи Г. В. Бондаря у Донецькому медичному інституті було створено спеціалізовану раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора медичних наук за фахом «Онкологія».

Григорій Васильович був науковим консультантом для 12 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук та керівником 29 праць на здобуття наукового ступеня кандидата медичних

наук. Дослідження були присвячені питанням лікування та реабілітації хворих на рак шлунку, товстої кишки, молочної залози, сечового міхура, матки; раннього виявлення злоякісних пухлин; діагностики доброякісних уражень лімфатичних вузлів у дітей в умовах промислового регіону; питанням активності ферментів обміну попередників ДНК при пухлинному зростанні у людини. У всіх дисертаційних роботах їх автори відображали позитивні результати лікування хворих, зокрема з ускладненими формами перебігу хвороби, поширеним місцевим процесом, пацієнтів похилого віку, які мають різні інтеркурентні захворювання.

Григорій Васильович Бондар — автор понад 800 друкованих наукових праць, йому належить понад 400 винаходів, що знайшли широке застосування у практичній діяльності не тільки клініки, де працював Григорій Васильович, а і багатьох лікувальних закладів України та за кордоном. За редакцією доктора медичних наук, професора, академіка НАМН України Г. В. Бондаря видано 18 монографій, одна з яких — «Переможемо рак разом» — для широкого кола читачів.

У 1994 р. Г. В. Бондаря обрано членом-кореспондентом АМН України. З 2002 р. Г. В. Бондар — академік НАМН України.

У 2002 р. до 70-річного ювілею д-ру мед. наук, професору Г. В. Бондарю за його багаторічну працю, досягнення в науці та практичній роботі надане найвище звання — Герой України.

За рекомендацією д-ра мед. наук, проф. Г. В. Бондаря у 2002 р. організовано кафедру онкології, променевої методики діагностики та лікування на факультеті післядипломної освіти для покращення ранньої діагностики онкологічних захворювань і підвищення онкоуважності лікарів практичної охорони здоров'я. Цій кафедрі цього року виконується вже 20 років.

За пропозицією академіка Г. В. Бондаря у Донецькому медичному університеті ім. М. Горького з 2007 р. почав видаватись науково-практичний журнал «Новоутворення», який у 2008 р. був внесений до переліку спеціалізованих видань ДАК України.

Донецький протипухлинний центр під керівництвом Г. В. Бондаря брав участь в інтеграційному проекті «Розробка методології системної оцінки та прогнозування канцерогенної безпеки для населення Донбасу та Кузбасу». За розробку нових методів діагностики і лікування онкологічних хворих Григорію Васильовичу було присвоєно звання Заслуженого діяча науки і техніки України. У 1998 р. професор Г. В. Бондар нагороджений дипломом Європарламенту.

За самовіддану, натхненну та сумлінну працю, за наукові розробки в лікуванні онкологічних хворих академік Г. В. Бондар був нагороджений багатьма державними та відомчими нагородами. У 1980 р. йому вручили грамоту Президії Верховної Ради, у 1986 р. він був нагороджений двома срібними та однією бронзовою медаллю ВДНГ СРСР та України. У 2005 р. Григорія Васильовича визнано лауреатом загальноукраїнського рейтингу професійних досягнень «Лідер України».

Г. В. Бондар — повний кавалер ордена «За Заслуги», у 2012 р. йому вручили Орден Князя Ярослава Мудрого V ступеня.

У 2008 р. професор Г. В. Бондар був нагороджений Орденом святого Володимира I ступеня, золоту медаллю «За наукові досягнення» НАМН України, Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я України.

У 2009 р. Григорію Васильовичу присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки.

Доктора медичних наук, професора, академіка НАМН України Григорія Васильовича Бондаря визнано організатором школи онкологів Донбасу, вченим зі світовим ім'ям, блискучим хірургом. Десятками тисяч годин, проведених ним біля операційного столу, врятовано багато людей. Не шкодуючи сил і здоров'я, він присвятив своє життя порятунку хворих від страшної недуги, будучи прикладом для всіх нас у своїй самовідданій праці.

27 січня 2014 р. Григорія Васильовича Бондаря не стало.

У нашій пам'яті він залишиться як видатний учений, відповідальний і грамотний керівник, відмінний хірург і досвідчений лікар, сильна і мудра Людина з особливою обдарованістю та любов'ю до своєї рідної землі і людей. Людина з великою відкритою душею.

Відтак, життя, наукова і педагогічна діяльність професора Григорія Васильовича Бондаря є яскравим прикладом працьовитості, відповідальності, обов'язку, самовіддачі, і ми схиляємо голову перед пам'яттю Великого Вченого і Вчителя і пишаємося тим, що нам довелося бути його сучасниками.

ЕТЮДИ (спогади)

Усім смертям на зло

О. В. Кайряк, Донецький національний медичний університет, Україна

Вступаючи до медінституту, твір я писала на вільну тему. Писала про Лікаря, який поставив на ноги Людину, яка пожертвувала своїм здоров'ям заради врятування життя зміні шахтарів. Тоді я й не підозрювала, що працюватиму і навчатимусь у того, з кого «списаний» образ Владиславом Тітовим, — у Григорія Васильовича Бондаря.

Йому були притаманні риси характеру, які досить рідко бувають у наших сучасників. Він нікого не боявся і ніколи не «заносив хвосту» посадовцям. Завжди чинив так, як йому казала совість.

У нашому відділенні отримувала хіміотерапію мати високопосадовця. Якимось чиновник зважився її відвідати вдень, а не ввечері, як завжди. Появі чиновника передували почет угодників, які «витагли» Шефа з операційної. Тривала важка комбінована операція на шлунку, тканини дифузно кровоточили, тому що хворий мав цироз печінки. Чиновник запізнився. Його оточення розосередилося по ключових постах: хтось біля ліфта, хтось біля входних дверей у відділення, з напівпоклоном тримаючись за стулку. Шеф скам'янів. Він сидів за столиком чергової медсестри, стиснувши руки у «замок». Поверхня столу була білою, і такий самий

колір мали кісточки пальців Шефа. Раптом ривком підвівся і мовчки пішов коридором до сходів. Санітарки потім розповідали, що він піднімався, переступаючи кілька щаблів — вгору, в операційну. Операція завершилася успішно. За два тижні пацієнта виписали додому. Диспансером повзли чутки, що перед високопосадовцем Шеф вибачився і пояснив ситуацію, а угодників просто послав.

До людей — як здорових, так і хворих — Шеф ставився незалежно від їх соціального статусу. Якимось узимку до центру приїхали його земляки — у валянках, зношених кожухах та тілогрійках. Шеф зустрів їх біля входу, обійняв кожного та повів до себе. Вони називали його Гришею, адже знали його ще пацаном. Так само Шеф зустрічав Миколу Амосова та Бориса Патона — бо вони теж були його друзями.

Унікальна професійна і зорова пам'ять дозволяли йому тримати руку на пульсі установи. У старому диспансері (на Смолянці) він знав усіх хворих, у новому (на Запоревальній), коли кількість ліжок-місць зростала до 700, знав дві третини. З ним радилися, у нього вчилися. І зараз, коли у нього неможливо запитати поради, задаю собі запитання: як би Шеф вчинив у ситуації, що склалася? Іноді він сниться своїм учням і щось нагадує. Напевно, ТАМ він спілкується з Більротом і Пироговим, сперечається з Ерліхом і Мечниковим. А тисячі ЖИВИХ із вдячністю його згадують — усім смертям на зло.

Справжній професор

Н. Б. Губергріц, Багатопрофільна клініка «Інто Сана», Одеса, Україна

Працюючи багато років у Донецькому національному медичному університеті, я сприймала Григорія Васильовича Бондаря як найвищий та незаперечний авторитет. По роботі я стикалася з ним рідко, тому що не є онкологом. Але ті рідкісні епізоди професійної взаємодії, які все ж таки були, залишили у моїй пам'яті незабутній слід.

Кілька разів Григорій Васильович запрошував мене на консультації до пацієнтів, які мають патологію печінки або розлад органів травлення після оперативних втручань. Кожне запрошення було для мене подією. Дуже приємно, коли всесвітньо відомий академік запрошував мене, тоді молодого доктора медичних наук, на консультацію. Тепер я розумію, що Григорій Васильович робив те, що вважав за потрібне хворому, не зважаючи на посади і звання консультантів, а керуючись лише своїми уявленнями про кваліфікацію консультанта. Я й досі пишаюся вибором Григорія Васильовича.

Мені завжди приділялася велика увага. Уточнювали, коли мені буде зручно приїхати, надсилали машину. Мене вели до кабінету Григорія Васильовича, де він мене зустрічав. Якщо професор був зайнятий, мене просили почекати, пропонували чай. Григорій Васильович розмовляв зі мною з повагою, враховував мою думку, хоча я почувала себе піщинкою порівняно з генієм. Ці зустрічі залишили у мене враження про справжнього професора як у професійному, так і людському відношенні.

Рис. 2. Донецький митець Г. В. Отрешко. Професори Донецького національного медичного університету — заслужені діячі науки. Зліва направо: О. Я. Губергріц (терапевт), А. Ф. Греджев (хірург), Г. П. Кондратенко (мікробіолог), В. М. Богославський — сидить (хірург), М. Л. Куш (дитячий хірург), М. О. Торсуєв (дерматовенеролог), Л. Г. Завгородній (хірург), К. Т. Овнатянян (хірург), Р. В. Богославський (хірург).

Ще одна подія вразила мене і зміцнила думку про абсолютну екстраординарність Григорія Васильовича. Через місяць після смерті мого діда, відомого професора-терапевта (це було за кілька років до описаних

вище подій), до мене звернувся донецький художник Георгій Максимович Отрешко. Виявилось, що Григорій Васильович замовив йому написати картину, де були би зображені донецькі професори-медики — заслужені діячі науки. Ідея полягала у тому, щоб закарбувати колег для збереження у пам'яті нащадків. Художник не лише попросив у мене фотографії діда, а й розпитував про його характер і життя. Далеко не кожен професор має бажання замовляти власним коштом картину із зображенням колег, які вже померли (до речі, зображення самого Григорія Васильовича на картині немає) (рис. 2).

Ось такі спогади залишилися у мене про Григорія Васильовича Бондаря. Ось таким повинен бути справжній професор, академік. І я відчуваю задоволення, що у професійному відношенні маю можливість взаємодіяти з сином та онуком Григорія Васильовича, які працюють зараз в Одесі, — професором-хірургом В. Г. Бондарем та молодим доктором медичних наук, онкологом О. В. Бондарем.

Вважаю, що мені пощастило хоч трохи поспілкуватися з геніальною шляхетною людиною — Григорієм Васильовичем Бондарем.

Вважаю, що мені пощастило хоч трохи поспілкуватися з геніальною шляхетною людиною — Григорієм Васильовичем Бондарем.

УДК 616-006.6Бондарь(092С2)

doi: 10.33149/vkr.2022.04.09

UA До 90-річчя від дня народження доктора медичних наук, професора, академіка НАМН України Г. В. Бондаря

Ю. В. Думанський¹, В. Ф. Чехун¹, В. Г. Бондар², О. В. Бондар², Р. С. Чистяков²

¹Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України, Київ, Україна

²Одеський національний медичний університет, Одеса, Україна

Григорій Васильович Бондар народився 22 квітня 1932 р. у с. Андрієво-Клевцове, нині Іскра, у звичайній родині. На вимогу батька, у 15-річному віці вступив до Сталінської фельдшерсько-акушерської школи. Після закінчення училища працював фельдшером у рідних краях та навчався у середній вечірній школі.

З 1951 по 1957 р. Григорій Бондар — студент Сталінського медичного інституту. Будучи студентом 3-го курсу, захопився хірургією, багато часу проводив на нічних чергуваннях, за будь-якої можливості асистував в операціях, уважно стежив за роботою відомих хірургів. Лікарська робота Григорія Васильовича Бондаря роз-

почалася на посаді хірурга поліклінічного відділення у невеликому містечку, невдовзі він був переведений до обласної клінічної лікарні ім. Калініна ординатором, а за 2 роки призначений завідувачем хірургічного відділення цієї лікарні. Набуваючи досвіду в хірургічній роботі, майбутній академік вже тоді займався науковими розробками. У 30-річному віці Григорія Васильовича було прийнято на посаду асистента кафедри загальної хірургії медичного інституту.

У 1966 р. він успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. Далі його обирають на посаду доцента кафедри хірургічних хвороб стоматологічного факультету. У 1967 р. в Донецькому медичному інституті було організовано курс онкології, який пізніше трансформували в самостійну структуру.

Керівником курсу онкології було призначено канд. мед. наук, доцента Бондаря Григорія Васильовича. Клінічною базою став Донецький обласний онкологічний диспансер. Результатом експериментальних та клінічних спостережень Григорія Васильовича Бондаря на той час стала його дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук (1973). У 1976 р. він отримав вчене звання професора.

19 серпня 1975 р. у Донецькому медичному інституті ім. М. Горького було організовано кафедру онкології,

керівником якої по праву став професор Григорій Васильович Бондар. Цією кафедрою він керував протягом усього подальшого життя.

У 1994 р. Г. В. Бондаря було обрано членом-кореспондентом АМН України. З 2002 р. Г. В. Бондар — академік НАМН України. У 2002 р. до 70-річного ювілею д-ру мед. наук, професору Г. В. Бондарю за його багаторічну працю, досягнення в науці та практичній роботі присвоєно найвище звання — Герой України.

Взагалі, головним напрямком діяльності академіка Г. В. Бондаря та протипухлинного центру, яким він керував, було широке застосування органозберігаючих реконструктивно-пластичних хірургічних втручань, поліпшення найближчих та віддалених результатів лікування, а його девізом завжди було збереження якості життя хворих як однієї з вимог сучасної онкології.

Матеріал про академіка Г. В. Бондаря доповнено спогадами О. В. Кайряк та Н. Б. Губергриц.

УДК 616-006.6Бондарь(092С2)

doi: 10.33149/vkr.2022.04.09

RU К 90-летию со дня рождения доктора медицинских наук, профессора, академика НАМН Украины Г. В. Бондаря

Ю. В. Думанский¹, В. Ф. Чехун¹, В. Г. Бондарь², А. В. Бондарь², Р. С. Чистяков²

¹Институт экспериментальной патологии, онкологии и радиобиологии им. Р. Е. Кавецкого НАН Украины, Киев, Украина

²Одесский национальный медицинский университет, Одесса, Украина

Григорий Васильевич Бондарь родился 22 апреля 1932 г. в с. Андреево-Клевцово, ныне Искра, в обычной семье. По требованию отца, в 15-летнем возрасте поступил в Сталинскую фельдшерско-акушерскую школу. После окончания училища работал фельдшером в родных краях и учился в средней вечерней школе.

С 1951 по 1957 г. Григорий Бондарь — студент Сталинского медицинского института. Будучи студентом 3-го курса, увлекся хирургией, много времени проводил на ночных дежурствах, при любой возможности ассистировал в операциях, внимательно следил за работой известных хирургов. Врачебная работа Григория Васильевича Бондаря началась в должности хирурга поликлинического отделения в небольшом городке, вскоре он был переведен в областную клиническую больницу им. Калинина ординатором, а через 2 года назначен заведующим хирургическим отделением этой больницы. Приобретая опыт в хирургической работе, будущий академик уже тогда занимался научными разработками. В 30-летнем возрасте Григорий Васильевич был принят на должность ассистента кафедры общей хирургии медицинского института.

В 1966 г. он успешно защитил диссертацию на соискание ученой степени кандидата медицинских наук. Затем его избирают на должность доцента кафедры хирургических болезней стоматологического факультета. В 1967 г. в Донецком медицинском институте был организован курс онкологии, который позже трансформировался в самостоятельную структуру.

Руководителем курса онкологии был назначен канд. мед. наук, доцент Бондарь Григорий Васильевич. Клинической базой стал Донецкий областной онкологический диспансер. Результатом экспериментальных и клинических наблюдений Григория Васильевича Бондаря к тому времени стала его диссертация на соискание ученой степени доктора медицинских наук (1973). В 1976 г. он получил ученое звание профессора.

19 августа 1975 г. в Донецком медицинском институте им. М. Горького была организована кафедра онкологии, руководителем которой по праву стал профессор Григорий Васильевич Бондарь. Этой кафедрой он руководил всю дальнейшую жизнь.

В 1994 г. Г. В. Бондарь был избран членом-кореспондентом АМН Украины. С 2002 г. Г. В. Бондарь — академик НАМН Украины. В 2002 г. к 70-летию юбилею д-ру мед. наук, профессору Г. В. Бондарю за его многолетний труд, достижения в науке и практической работе присвоено высшее звание — Герой Украины.

В целом, главным направлением деятельности академика Г. В. Бондаря и противоопухолевого центра, которым он руководил, было широкое применение органосохраняющих реконструктивно-пластических хирургических вмешательств, улучшение ближайших и отдаленных результатов лечения, а его девізом всегда было сохранение качества жизни больных как одного из требований современной онкологии.

Материал об академике Г. В. Бондаре дополнен воспоминаниями О. В. Кайряк и Н. Б. Губергриц.

EN On the 90th anniversary of the birth of G. V. Bondar, Doctor of Medical Sciences, Professor, and Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine

Yu. V. Dumansky¹, V. F. Chekhun¹, V. G. Bondar², O. V. Bondar², R. S. Chistyakov²

¹R. E. Kavetsky Institute of Experimental Pathology, Oncology and Radiobiology, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine

Grigory Vasilyevich Bondar was born on April 22, 1932, into an ordinary family in the village of Andreevo-Klevtsovo (now Iskra). At the request of his father, he went to the Stalin Medical and Obstetric School when he was 15 years old. After graduating from college, he worked as a paramedic in his native land and studied at a secondary evening school.

From 1951 to 1957, Grigory Bondar was a student at the Stalin Medical Institute. As a 3rd year student, he became interested in surgery, spent a lot of time on night duty, assisted in operations whenever possible, and closely followed the work of famous surgeons. Grigory Vasilyevich Bondar started his medical career as a surgeon in a polyclinic department in a small town. He was transferred to the regional clinical hospital n. a. Kalinin as an intern soon. Two years later, he was appointed head of the surgical department of this hospital. Gaining experience in surgical work, the future academician was already engaged in scientific

research. At the age of 30, Grigory Vasilievich was accepted as an assistant in the Department of General Surgery of the Medical Institute.

In 1966, he successfully defended his thesis to get the degree of Candidate of Medical Sciences. Then he was elected to the post of associate professor in the Department of Surgical Diseases of the School of Dentistry. In 1967, the Donetsk Medical Institute set up a course in oncology, which was later turned into a separate unit.

Associate Professor Grigory Vasilievich Bondar was appointed the head of that oncology course. The Donetsk regional oncological dispensary became the clinical base. Grigory Vasilyevich Bondar's dissertation for the degree of Doctor of Medical Sciences, which he got in 1973, was the result of the experiments and clinical observations he had done up to that point. In 1976, he received the academic title of professor.

On August 19, 1975, the Department of Oncology was established at the Donetsk Medical Institute n. a. M. Gorky.

Professor Grigory Vasilyevich Bondar was head of this department for the rest of his life.

In 1994, the Academy of Medical Sciences of Ukraine made G. V. Bondar a corresponding member. Since 2002, G. V. Bondar was an academician of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine. On the occasion of his 70th birthday in 2002, Doctor of Medical Sciences, Professor G. V. Bondar, was given the highest title, Hero of Ukraine, for all the work he had done over the years and his achievements in science and practice.

In general, Academician G. V. Bondar and his antitumor center did most of their work by using organ-preserving reconstructive plastic surgery on a large scale to improve the immediate and long-term results of treatment. His motto has always been to preserve the quality of life of patients, which is one of the requirements of modern oncology.

The material about Academician G. V. Bondar is supplemented by the memoirs by O. V. Kayryak and N. B. Gubergrits.